

Встановлення моменту припинення режиму окремого проживання подружжя

Ісвіня О.В., професор кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

Однією із новел прийнятого 10 січня 2002 року Сімейного кодексу України стало запровадження інституту встановлення режиму окремого проживання подружжя. Відповідно до статті 119 «Встановлення режиму окремого проживання подружжя» за заявою подружжя або позовом одного з них суд може постановити рішення про встановлення для подружжя режиму окремого проживання у разі неможливості чи небажання дружини і (або) чоловіка проживати спільно.

Кажучи про правові наслідки встановлення режиму окремого проживання необхідно також зупинитися на питанні визначення моменту встановлення та припинення цього режиму. Оскільки режим окремого проживання встановлюється виключно судом, то з моментом встановлення проблем не виникає – він пов'язується з набранням рішенням суду законної сили. Щодо моменту припинення режиму окремого проживання, то тут однозначності немає: частина 2 статті 119 СК встановлює, що режим окремого проживання припиняється у разі поновлення сімейних відносин або за рішенням суду на підставі заяви одного з подружжя. Водночас, з врахуванням того, що режим окремого проживання має серйозні правові наслідки, то й до моменту його припинення законодавцю слід було б поставитися більш відповідально.

У юридичній літературі існує позиція згідно з якою, оскільки режим окремого проживання встановлюється в судовому порядку, то й припинятися він має також лише в судовому порядку [1, с. 10]. З одного боку дійсно немає сенсу перенавантажувати суд черговою «безспірною» справою у разі, якщо подружжя налагодили відносини та поновили сімейні відносини. Крім того, в законі йдеться про заяву лише одного з подружжя, отже припинення судом режиму окремого проживання на підставі спільної заяви подружжя взагалі не передбачено.

Так саме спірною вбачається думка стосовно можливості встановлення режиму окремого проживання подружжя на певний строк [2, с. 134]. З одного боку закон ані передбачає, ані заперечує такої можливості. Дійсно, як показує аналіз судової практики, подружжя часто звертаються з заявою (позовом) про встановлення режиму окремого проживання у зв'язку з виїздом одного з них на роботу за кордон, і судами приймається позитивне рішення. У даному випадку часто строк відсутності одного подружжя у постійному місці проживання можна визначити більш-менш чітко. Водночас не слід забувати, що встановлення режиму окремого проживання, і на це окремо зверталася увага Пленумом Верховного Суду України [4], не має ставати формальним засобом вирішення спірних майнових питань, тоді як у даному випадку це буде скоріше так. Подібна ситуація виникає і в разі встановлення режиму окремого проживання коли

в провадженні суду вже знаходиться заява (позов) про розірвання шлюбу. Але в даному випадку, по-перше, встановлення строку дії режиму окремого проживання навряд чи є доцільним, оскільки, по-перше, в разі наступного розірвання шлюбу проблему буде вирішено автоматично, а, по-друге, враховуючи, що керуючись статтею 111 СК суд може встановити подружжю строк для примирення і, таким чином, якщо строк режиму окремого проживання сплине раніше, то це знов створить правову невизначеність, якої сторони намагалися уникнути завдяки його встановленню. Проте все ж такі найчастіше подружжя звертаються до суду для встановлення режиму окремого проживання за наявності внутрішньо сімейних конфліктів, а в цьому випадку передбачити час, що знадобиться подружжю для примирення визначити просто неможливо.

Проте необхідність забезпечення фіксації моменту поновлення подружжям спільного проживання не викликає сумнівів. Щодо можливостей діючого законодавства України, то відповідно до п. 11 ч. 1 статті 34 Закону України «Про нотаріат» до нотаріальних дій, що вчиняються нотаріусом, належить засвідчення справжності підпису на документах. Саме цей спосіб фактично є сьогодні єдиним, крім судового, засобом фіксації моменту припинення режиму спільного проживання подружжя.

Іншим можливим варіантом вирішення вказаної проблеми могло б стати внесення змін до законодавства щодо реєстрації факту встановлення режиму окремого проживання та його припинення в органах реєстрації актів цивільного стану. Причому якщо реєстрація факту встановлення відбувається на підставі рішення суду, то реєстрація факту припинення може здійснюватись на підставі спільної заяви подружжя.

Щодо зарубіжного досвіду, то реєстрація факту припинення окремого проживання, а також участь нотаріуса у процедурі припинення режиму окремого проживання подружжя передбачається, наприклад, статтею 1140 Цивільного процесуального кодексу Франції [3], яка встановлює, що заява про відновлення спільного проживання заноситься на поля акту про реєстрацію шлюбу, а також акту про народження кожного з подружжя. Такий саме запис робиться за ініціативою нотаріуса, який склав акт про відновлення подружжям спільного проживання.

Список використаних джерел:

1. Калітенко О. М. Окремі новели з питань припинення шлюбу (за новим Сімейним кодексом України) / О. М. Калітенко // Актуальні проблеми держави і права. – 2003. – №2. – С.10

2. Німак М. Процесуально-правова природа справ, що виникають із шлюбних відносин / М. Німак // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2009. – Вип. 49. – С. 134

3. Новый Гражданский процессуальный кодекс Франции / Пер. с франц. В. Захватаев / Предисловие : А. Довгерт, В. Захватаев / Отв. Ред. А. Довгерт. – К. : Истина, 2004. – С. 270

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 21.12.2007 № 11 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0011700-07>